

FACTSHEET Armoede onder migranten-55-plussers

Achterstandspositie: Door een samenloop van omstandigheden vormen migranten 55-plussers één van de meest kwetsbare groepen in de Nederlandse samenleving. Er is sprake van ernstige achterstanden op meerdere gebieden: oudere migranten hebben niet alleen relatief vaker te lijden onder armoede, ook m.b.t. gezondheid en welzijn scoren zij veel lager dan hun leeftijdgenoten met een Nederlandse achtergrond. Migrant 55-plussers hebben - op jongere leeftijd - last van meer chronische ziekten, psychische klachten (o.a. depressieve gevoelens) en eenzaamheid. Daarnaast voelen zij zich vaker sociaal uitgesloten en gediscrimineerd. Verder zijn veel oudere migranten slecht gehuisvest: zij wonen vaak in achterstandswijken, in een kleine woning of in een flat zonder lift met weinig mogelijkheden tot aanpassingen. Wanneer zij zorg nodig hebben, maken zij veelal gebruik van informele zorg en minder van de formele intra- of extramurale zorg.

- Desalniettemin is voor de komende jaren een enorme toename van de zorgvraag van de kant van oudere migranten te verwachten ten gevolge van de toename van dementie onder deze ouderen: de kans dat zij dementie krijgen is 3 tot 4 keer groter dan bij ouderen van Nederlandse origine.

Het aantal 55-plussers met een Caribische, Chinese, Marokkaanse, Molukse, Surinaamse, Turkse, vluchtelingen- of Zuid-Europese achtergrond neemt toe van 325.000 nu tot bijna één miljoen rond 2050. De komende 10-15 jaar is sprake van een verdubbeling; de komende 25-30 jaar van een verdrievoudiging

Van de 65-plus niet-westerse migranten leeft ruim 40% onder de armoedegrens tegenover 2,5% van de ouderen met een Nederlandse afkomst.

- **Het gemiddelde inkomen van migranten-65-plus huishoudens is: € 27.300,-**
 65-plussers van Nederlandse oorsprong hebben een gemiddeld inkomen van: **€ 38.800,-**
Het verschil tussen beiden bedraagt € 11.424,- per jaar, ofwel € 952,- per maand.

	migranten-65-plussers	Ned. 65-plussers	verschil
AOW	€ 13.130,-	15.813,-	- 2.683,-
aanvullend pensioen	€ 5.142,-	15.468,-	- 10.326,-
bijstand, toeslagen en uitkeringen	€ 4.459,-	1.129,-	+ 3.330,-
arbeid en onderneming	€ 4.700,-	3.973,-	+ 727,-
vermogen / eigen woning	- € 135,-	2.337,-	- 2.472,-

Let wel, genoemde cijfers betreffen gemiddelden. In de praktijk zien we dat **25% van de migrantenouderenuishoudens een bruto-inkomen heeft van minder dan € 21.500,- per jaar.**

Deze ouderen leven van alleen de AOW of zelfs onder de armoedegrens. Dit komt omdat zij **geen volledige AOW** hebben opgebouwd, maar ook **geen of onvoldoende aanvullend pensioen** en ook **geen AIO** ontvangen. Ook de ouderen die wel een AIO ontvangen maar vanwege de **kostendelersnorm** gekort worden hierop, vallen onder deze groep.

AOW-tekort: Daar waar Nederlanders gemiddeld een AOW-tekort hebben van 1%, hebben vluchtelingen-ouderen een gemiddeld tekort van 35%, Antillianen en Arubanen 17%, Turken en Marokkanen 12% en Surinamers 9%.

- **In 2016 kwam een arm huishouden volgens het SCP € 2.300,- per jaar tekort (dat is bijna € 200,- per maand) t.o.v. het niet-veel-maar-toereikend-criterium. Bij de helft van de huishoudens is het tekort groter, bij de andere helft kleiner.**
- Migranten(ouderen) missen vaker dan hun Nederlandse leeftijdgenoten aanvullingen uit zorgtoeslagen en allerlei andere (armoede)regelingen.
- **Dalende koopkracht:** In het algemeen is de koopkracht van ouderen de afgelopen 10 jaar gedaald door een stijging van de kosten voor levensonderhoud en het tegelijk niet indexeren van pensioenen. De laagste inkomensgroepen zijn een steeds groter deel van hun inkomsten kwijt aan de kosten van levensonderhoud, omdat de vaste lasten (huur, gas, water, licht en kosten voor zorg) harder stijgen dan het wettelijk minimumloon, de bijstandsnormen en toeslagen.

In het bijzonder heeft de **stijging van zorgkosten** van de afgelopen jaren oudere migranten hard geraakt, omdat juist zij vaker en met meerdere chronische ziekten te maken hebben. Uit onderzoek van de GGD in de G4 komt naar voren dat de helft van de oudere migranten minimaal 4 chronische ziekten heeft. Dat is ruim 2 keer zoveel als ouderen met een Nederlandse achtergrond.

- **Stijging van zorgkosten:** De verdubbeling van de zorgkosten voor chronisch zieken en gehandicapten betekent concreet dat in de laagste inkomensgroepen mensen die veel zorg nodig hebben **in 5 jaar tijd maandelijks € 115,-meer zijn gaan betalen voor hun zorgkosten** (NIBUD in opdracht van Ieder(in), 2016). De gevolgen van een dergelijke hoge stijging van zorgkosten met tegelijkertijd dalende koopkracht laat zich raden: veel ouderen en chronisch zieken stellen hun bezoek aan huisarts en/of specialist uit, en/of halen medicijnen niet op bij de apotheek, met alle gevolgen van dien.

**Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen (AIO):
begin 2019 ontvingen 47.000 huishoudens (dat zijn 55.000 personen) een AIO- uitkering.
Ruim 70% van deze huishoudens heeft een migratie-achtergrond.**

- Vanwege de **kostendelersnorm** wordt de AIO-uitkering van 4.200 huishoudens gekort vanwege de kostendelersnorm die wel van toepassing is op AOW-ers die een AIO ontvangen. Deze korting kan enkele honderden euro's per maand bedragen.
- **Het aantal ouderen dat** gezien hun inkomen in aanmerking zou komen voor een AIO, maar **geen AIO aanvraagt doet, bedraagt tussen de 25% (cijfers SVB) en 33% (cijfers O&S gemeente Amsterdam).**
- Door de afschaffing van de jongere partnertoeslag **vanaf 2015 zijn steeds meer (ook van oorsprong Nederlandse) huishoudens aangewezen op een AIO.**
- Een huishouden dat op bijstandsniveau leeft valt onder de armoedegrens van het CBS, een huishouden met een volledige AOW-uitkering (net) niet. Dit komt omdat een bijstandsuitkering lager is dan (een volledige) AOW.
- **Armoede onder oudere migranten is géén tijdelijk probleem** want ook de tweede generatie migranten bevindt zich relatief vaak in een achterstandspositie. Daarbij is er ook steeds weer een *nieuwe eerste generatie van vluchtelingenouderen en EU-arbeidsmigranten*, waarvan een deel zich uiteindelijk permanent in Nederland vestigt. Ook zij verdienen vaak de laagste lonen, werken in flexibele constructies, bouwen geen of zeer geringe aanvullende pensioenen op en verrichten zwaar werk waardoor de kans dat zij vroegtijdig het arbeidsproces verlaten vanwege een slechte gezondheid relatief groot is. Nu reeds is het opbouwniveau bij de EU-arbeidsmigranten van 80 naar 75% gezakt.
- **Het CBS signaleert dat juist onder 55 tot 65-jarigen sprake is van toename van langdurige armoede:** terwijl de armoede in Nederland gelijk blijft, stijgt langdurige armoede vooral onder 55-plussers. Dit is de groep die werkloos of arbeidsongeschikt raakt en waarbij het niet meer lukt om een betaalde baan te vinden. Daarbij betekent verhoging van de AOW-leeftijd vooral voor laagopgeleiden een verlenging van de bijstand, ofwel langer leven in armoede.

Wat kan worden gedaan aan de armoede onder oudere migranten?

Armoede onder oudere migranten komt voort uit een veelheid met elkaar samenhangende en elkaar versterkende oorzaken. Het is te simpel gedacht dat met één wetswijziging of het invoeren van één enkele maatregel de armoede onder deze groep zal verdwijnen. Gezien echter de bijzonder schrijnende situatie bij die ouderen die elke dag de eindjes aan elkaar moet knopen en steeds weer geld tekort komt, zal elke maatregel die tot een verbetering leidt direct voelbaar zijn. Enkele tientjes per maand maken kunnen het verschil uitmaken tussen wel of niet warm eten elke dag, wel of niet medicijnen afhalen en/of wel of niet meer de deur uitkomen. Daarbij is het goed om te bedenken dat verreweg de meeste maatregelen om armoede te bestrijden niet alleen migranten(ouderen) ten goede zullen komen maar alle arme groepen (ouderen) in Nederland.

Van belang bij zowel bestaande als toekomstige maatregelen is het vergroten van de toegankelijkheid van de regelingen zelf en de informatie hierover: meer voorlichting en begeleiding in - letterlijk en figuurlijk – de eigen taal, bij voorkeur met inzet van ervaringsdeskundigen en goed opgeleide en begeleide vrijwilligers uit de migrantengemeenschappen zelf. Zij vormen een onmisbare schakel om de oudere migranten te bereiken en ondersteunen. Hiertoe is het van belang dat de netwerken van migrantenouderen worden versterkt door meer facilitering, waardering en vergoeding van de door hen geleverde inspanningen. Vooral het stimuleren en (financieel) meer waarderen van vrijwilligerswerk is een investering die zichzelf in meerder opzichten terugverdient: meer (oudere) migrantenvrijwilligers zullen zelf zinvol maatschappelijk actief bezig zijn en tegelijk anderen bij de samenleving betrekken, hiermee hun eigen isolement en dat van anderen doorbrekend. Met alle gunstige gevolgen van dien.

De 10 maatregelen die hieronder volgen zijn slechts een opsomming van suggesties in willekeurige volgorde, er zijn ongetwijfeld andere / meer mogelijkheden. Het NOOM zou dan ook graag zien dat in opdracht van de Tweede Kamer een groep experts zich hierover buigt en met aanbevelingen komt. Het NOOM levert hier graag een bijdrage aan.

- 1. Het aanvullend pensioen altijd mogen houden en niet in het AOW-gat laten verdwijnen.**
- 2. Afschaffen van de kostendelersnorm voor alle AOW-gerechtigde ouderen, dus ook voor hen die een AIO ontvangen.**
- 3. Erkenning van de door Surinaamse en Caribische ouderen opgebouwde AOW-jaren voordat zij naar Nederland kwamen, zodat zij geen beroep meer hoeven te doen op de AIO. Velen van hen zullen hierdoor ook hun aanvullend pensioen volledig kunnen behouden.**
- 4. De AIO-voorwaarden versoepelen (bijv. de vermogensgrens in de bijstand uitbreiden naar € 50.000)**
- 5. Behoud IOAW en IOW regelingen voor langdurig werklozen, zodat 55-plussers niet rechtstreeks in bijstand belanden na afloop van de WW-periode.**
- 6. Minder complexe toeslagenstelsel / automatisch toekennen van toeslagen.**
- 7. Jongere partnertoeslag: recht op 70% i.p.v. 50% AOW voor de gepensioneerde met een jongere partner zonder inkomsten (conform de norm voor alleenstaande AOW-ers).**
- 8. Stoppen met verdere verhoging van de AOW-leeftijd bij de laagste inkomensgroepen.**
- 9. Maximum aan stapeling eigen bijdragen en eigen risico / vergoeding van verplichte eigen risico voor laagste inkomens.**
- 10. Kijken naar de inhoud van stadspassen: profiteren migrantenouderen hier ook voldoende van?**

STATEMENT NOOM

Armoede onder oudere migranten kan in één klap van tafel: de groep arme oudere migranten is (nu nog) relatief klein, maar de negatieve gevolgen zijn enorm; de rekening voor de hoge maatschappelijke kosten die hiervan het gevolg is, betalen we met ons allen.

Er zijn veel manieren te bedenken om de armoede onder oudere migranten (sterk) te laten verminderen. **De AIO toegankelijker maken door de voorwaarden minder streng te maken** (door voor ogen te blijven houden dat het om AOW-ers gaat) is één van de eenvoudigste. Dit is een maatregel waar ook een groeiende groep van oorsprong Nederlandse ouderen bij gebaat zou zijn.

Nog zo'n maatregel is om **vrijwilligerswerk onder oudere migranten te stimuleren**, bij voorkeur uitgaande van de eigen gemeenschappen en netwerken. Dit betreft een kwestie van goed organiseren en vertrouwen geven aan betrokkenen. Deze investering verdient zich dubbel en dwars terug. Met het oog op toekomstige ontwikkelingen zou het bovendien verstandig zijn om zo snel mogelijk hiermee te beginnen. Hoe eerder hiermee wordt gestart, hoe meer profijt voor betrokken individuen, gemeenschappen en samenleving als geheel.

De armoede onder oudere migranten (sterk) laten verminderen is géén kwestie van geld, maar een kwestie van politieke wil.